

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-8>

УДК 657.1

БІЛА Юлія

Західноукраїнський національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-0741-5597>

e-mail: yuliya.sudyn@gmail.com

ПАРАДИГМАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ Т. КУНА В ОБЛІКОВІЙ НАУЦІ

У дослідженні охарактеризовано сутність парадигмальної концепції Т. Куна. Проведено аналіз наукових праць з бухгалтерського обліку, у яких використовувалась досліджувана концепція. Виділено переваги її використання для бухгалтерського обліку: визначення основних елементів «дисциплінарної матриці» в обліковій науці; формулювання структури наукових революцій; обґрунтування зв'язку науки і наукового товариства в аспекті цінностей та впливу. Проаналізовано «наукові революції» крізь призму соціального підходу та суб'єктивізму наукового товариства. Виявлено, що концепція Т. Куна виключає мультипарадигмальність науки – ситуацію коли можливе співіснування декількох парадигм та синергетичний ефект від їх функціонування. Сформульовано висновки щодо можливості використання парадигмальної концепції Т. Куна в бухгалтерському обліку.

Ключові слова: бухгалтерський облік як наука, мультипарадигмальність обліку, парадигма бухгалтерського обліку, парадигмальна концепція Т. Куна.

BILA Yuliya

West Ukrainian National University

KUHN'S PARADIGM CONCEPT IN THE FIELD OF ACCOUNTING SCIENCE

In the academic realm, a paradigm defines the overall methodology or theory that sets boundaries for research in a particular field. Thomas Kuhn developed a concept that describes the content, structure, and conditions for paradigm shifts in science. However, the lack of consensus regarding the applicability of this concept in accounting makes it a subject worthy of investigation. The aim of the article is to determine the feasibility of applying Kuhn's paradigmatic model in accounting science. The methodological basis of the research involves the application of scientific and specialized methods of cognition. Analysis and historical methods were employed to process literature sources and identify discussions regarding the use of Kuhn's paradigmatic concept. Deduction and analogy helped in determining the advantages and disadvantages of employing Kuhn's paradigm model in science. Synthesis and induction were used to draw conclusions regarding the potential use of the paradigmatic concept in accounting.

The research characterizes the essence of Kuhn's paradigmatic concept and analyzes scientific works in accounting that have utilized this concept. The advantages of its application in accounting are highlighted, including the identification of key elements of the "disciplinary matrix" in accounting science, the formulation of the structure of scientific revolutions, and the justification of the connection between science and the scientific community in terms of values and influence. It is revealed that Kuhn's concept excludes the multiparadigmality of science—a situation where the coexistence of multiple paradigms and the synergistic effect of their functioning is possible. Conclusions are formulated regarding the potential use of Kuhn's paradigmatic concept in accounting science.

Key words: Accounting as a Science, Multi-paradigm Nature of Accounting, Accounting Paradigm, Kuhn's Paradigmatic Concept.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Динаміка розвитку господарських систем під час трансформації вітчизняної економіки має відчутний вплив на розвиток національної системи бухгалтерського обліку. Пріоритетним завданням для науковців є адаптація облікової науки до викликів глобального та локального рівнів. Це можливо завдяки виокремленню теоретичних конструкцій вищого рівня – парадигм. У науковому контексті парадигма відноситься до загальної методології чи теорії, яка визначає рамки для дослідження в окремій області. Т. Кун створив концепцію, що характеризує зміст, структуру та умови зміни парадигми у науці. Проте відсутність єдиного підходу, щодо можливості використання зазначеної концепції в бухгалтерському обліку, зумовлює актуальність даного дослідження.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання парадигмального аналізу бухгалтерського обліку, з використанням концепції Т. Куна, висвітлене у працях зарубіжних та вітчизняних дослідників. С. Легенчук здійснив ґрунтовний аналіз праць зарубіжних науковців, які вивчали дану тематику [1] та виокремив елементи «дисциплінарної матриці» в обліковій науці [2]. Гринь В. П. визначила доцільність розробки теоретико-методологічних основ обліково-аналітичного забезпечення системи стратегічного менеджменту на підставі парадигмальної моделі розвитку науки Т. Куна [3]. Елементи досліджуваної концепції були використані у працях таких науковців: Р. Дж. Чемберс [4, 5], Р. Р. Стерлінг [6], М. К. Уеллс [7], Р. В. Маттесіч [8], М. Глоутіє [9], Б. Е. Кашінг [10], А. Ріаі-Белькаві [11].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є визначення доцільності використання парадигмальної концепції Т. Куна в обліковій науці. Для досягнення поставленої мети окреслено наступні завдання: охарактеризувати сутність парадигмальної концепції Т. Куна; провести аналіз наукових праць з бухгалтерського обліку, у яких використовувалась досліджувана концепція; визначити переваги та сформулювати висновки щодо можливості використання парадигмальної моделі Т. Куна в бухгалтерському обліку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Вивчення питання необхідно почати з визначення терміну «парадигма», що дозволить використати комплексний науковий підхід. У філософському енциклопедичному словнику зазначено, що «парадигма (з грецької "παράδειγμα" – приклад, модель, зразок) – це прийнята певним науковим співтовариством модель постановки та вирішення проблем, яка забезпечує існування наукової традиції» [12]. Поширенню досліджуваного поняття сприяли праці американського філософа Томаса Куна. У 1962 році в роботі «Структура наукових революцій» автор зазначає: «під парадигмами я маю на увазі визнані всіма науковими досягненнями, що протягом певного часу дають модель постановки проблем і їхніх розв'язок науковому співтовариству» [13, с. 9]. Т. Кун у своїх дослідженнях також представив «дисциплінарну матрицю», відповідно до якої наукові парадигми складають чотири структурні елементи (Рис. 1). Зміна парадигми за Т. Куном здійснюється завдяки науковим революціям, а не поступовій еволюції як вважалось раніше. Іншими словами наукова спільнота переходить на нову систему світобачення та цінностей в результаті кризових ситуацій.

Рис. 1. Основні постулати парадигмальної концепції Т.Куна

Джерело: розроблено автором

Одним з перших парадигмальної концепцію Т. Куна у бухгалтерському обліку застосував видатний австралійський науковець Р. Дж. Чемберс у 1966 році [4]. У своїх дослідженнях вчений згадує роботу Т. С. Куна та інтерпретує її стосовно облікових категорій. У 1975 р. Р. Дж. Чемберс описує наукову кризу за Т. Куном у бухгалтерському обліку, пояснюючи її наявністю значної кількості використовуваних понять доходу, а також великого спектру методів оцінки активів [5]. Р. Дж. Чемберс вказує на необхідність формування нової парадигми бухгалтерського обліку, де будуть усунені кризові моменти, проте концепцій та методів у праці науковця не наведено.

Професор Р. Р. Стерлінг у 1967 році на основі вчення Т. Куна проаналізував законодавчі зміни у США, щодо теоретичних засад бухгалтерського обліку. Автор назвав запропоновану концепцію обліку, що стосувалася інформаційно-виміральної системи, «науковою революцією», що мала б стати передумовою виникнення нової парадигми [6]. Науковець мав рацію – науково-технічний прогрес у сфері діджиталізації обліку сприяв створенню нових форм, методів та концепцій обліку, що стало основою для формування парадигми інформаційних технологій.

У 1976 році М. К. Уеллс виділив стадії розвитку бухгалтерського обліку, як науки, згідно з парадигмальною концепцією Т. Куна [7]. Вказав на існування наукових революцій, що є некумулятивними періодами в кумулятивному розвитку еволюції бухгалтерського обліку. У своїх вченнях різко критикує оцінку на основі історичних витрат, яку вважає елементом застарілої парадигми: «...система, що базується на історичній вартості, не враховує зміни цін на активи та зміни покупної спроможності грошової одиниці» [с. 476, 7]. Питання облікової оцінки для М. К. Уеллса є ключовим, що відобразилось у формуванні п'яти шкіл мислення: 1) бухгалтерський облік вартості, що скоригована відповідно до рівня цін; 2) бухгалтерський облік відновлювальної вартості; 3) бухгалтерський облік залишкової вартості; 4) бухгалтерський облік чистої реалізаційної вартості; 5) бухгалтерський облік поточної вартості [7]. Автор наголошує на впливі інфляційних процесів на формування оцінки активів, що провокує недостовірні дані у бухгалтерському обліку та необхідність у новій парадигмі.

Р. В. Маттессіч у 1979 році розглядає можливість використання праць Т. Куна при аналізі теорії бухгалтерського обліку та побудові концепцій його розвитку [8]. Науковець порівнює засади розвитку облікової науки з різними філософськими течіями та визначає можливість їх застосування у дослідженнях та побудові нових моделей. Одним з висновків, який робить автор, є те, що не існує домінуючої парадигми в бухгалтерському обліку, є їх співіснування, де кожна виконує важливу функцію [8]. Враховуючи дану тезу, можна вважати, що автор припускав використання концепції Т. Куна в обліковій науці спірним моментом, оскільки відповідно до неї нова парадигма повинна повністю або частково замінити стару, що унеможливило їх співіснування. Також можна зробити висновок, що Р. В. Маттессіч вважав бухгалтерський облік мультипарадигмальною наукою.

Дослідник теоретичних основ бухгалтерського обліку М. Глоутіє у 1983 році провів паралель між етапами розвитку облікової науки та політичною системою у світовому масштабі і визначив взаємозв'язок між ними. Науковець на основі теорії Т. Куна аналізував історичні етапи розвитку суспільства у пошуках революційних змін, що зумовлюють появу нової парадигми. Автор виділив чотири періоди в історії: світ античності перед винаходом грошей, римський світ, Середньовіччя, сучасний період [9]. На основі історичного аналізу облікової парадигми, дійшов до висновку, що централізована форма влади призводить до посилення контрольної функції бухгалтерського обліку, а децентралізації призводить до формування кількох систем обліку, що мають різні цілі. На думку Б.Е. Кашінга праця М. Глоутіє є важливою з трьох причин: 1) розглядає набагато ширший період історії, ніж будь-який інший автор; 2) свідчить про те, що облік пройшов кілька стадій парадигми консенсусу та революції; 3) підтверджує, що подвійний обліковий запис є центральною ознакою існуючої парадигми обліку [10]. Вважаємо, що широкий історичний діапазон обраний М. Глоутіє дає можливість оцінити важливість становлення парадигми обліку та її зв'язок з політичними системами.

Проф. Б. Е. Кашінг у своєму дослідженні «Кунівська інтерпретація історичної еволюції обліку» (1989 р.) наводить детальний аналіз ідей Т. Куна у контексті облікової науки. Автор стверджує, що існують очевидні аналогії між історичним розвитком наукових галузей (як описано у праці Т. Куна «Структура наукових революцій») та розвитком бухгалтерської дисципліни. Б. Е. Кашінг робить висновок, що надзвичайну стійкість має модель подвійного обліку, оскільки адаптується до економічних змін протягом тривалого періоду часу. Введення стандартів обліку, на думку науковця, призвело до трансформації обліку і спричинило кризу в галузі, що можна вважати науковою революцією за Т. Куном [10]. Дослідження Б. Е. Кашінга цінне виокремленням моделі подвійного обліку як центральної риси парадигми обліку, а також критикою втручання уряду у встановлення стандартів обліку.

Професор А. Ріаі-Белькауі у 1992 році виділив шість парадигм на основі застосування концепції Т. Куна, які дослідив та узагальнив професор С. Легенчук. Такими парадигмами є: антропологічна / індуктивна парадигма; парадигма справжніх доходів / дедуктивна; парадигма корисності для прийняття рішень / моделі прийняття рішень; парадигма корисності для прийняття рішень / моделі прийняття рішень / агрегованих ринків – біхевіористична; парадигма корисності для прийняття рішень / моделі прийняття рішень / окремого користувача; парадигма інформаційної економіки [14]. Як зазначає С. Легенчук «Автор виділив вищенаведені парадигми, базуючись на основних теоретичних підходах, сформованих розробниками SATTA (класичний підхід – 1 і 2 парадигми, корисності для прийняття рішень – 3, 4 і 5, інформаційної економіки – 6)» [14]. Кожна із запропонованих парадигм має домінуючу рису та ґрунтується на працях науковців та економічних теоріях. А. Ріаі-Белькауі вважає, що виділені парадигми є не еволюційним чи революційним наслідком розвитку облікової дисципліни, а такими, що можуть співіснувати, тим самим підтверджуючи, що бухгалтерський облік є мультипарадигмальною наукою.

Професор С. Легенчук у 2008 році здійснив вагоме дослідження парадигмального методу Т. Куна в бухгалтерському обліку. Автор виокремив основні елементи «дисциплінарної матриці» за Т. Куном відносно можливих бухгалтерських парадигм: 1) символічними узагальненням є балансове рівняння «Актив = Пасив»; 2) метафізичними складовими – припущення автономності або майнової відокремленості, припущення безперервної діяльності, припущення єдиного грошового вимірника; 3) пріоритетною цінністю Житомирської бухгалтерської наукової школи, є те, що бухгалтерський облік, як наука, має приносити користь суспільству; 4) результати, які надаються студентам в якості прикладів під час проведення занять та іспитів, а також завершальні параграфи навчальних посібників [2]. Поділяємо думку автора, у визначенні основних елементів «дисциплінарної матриці» облікової науки. У доповнення до другого елементу вважаємо за доцільне включити один з принципів, який зазначений у Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», превалювання сутності над формою (облік операцій здійснюється відповідно до їх сутності, а не лише за юридичною формою) [15].

У наступному масштабному дослідженні С. Ф. Легенчук, провівши детальний історичний аналіз парадигм в контексті еволюції наукової думки, виявив невідповідність окремих запропонованих парадигмальних класифікацій розвитку теоретичних, методологічних та організаційних засад обліку вимогам до виділення парадигм за Т. Куном (неспіввимірність та некумулятивність). На основі цього науковець поставив під сумнів застосування парадигмальної концепції Т. Куна до вивчення динаміки бухгалтерської науки [14].

Дослідження, які ґрунтуються на основі вчень про парадигму Т. Куна є цінними, оскільки: дозволяють визначити основні елементи «дисциплінарної матриці» в обліковій науці; вказують на наукові революції (кризові явища в обліку, що зумовлюють зміну парадигми); показують зв'язок науки і наукового товариства у контексті цінностей та впливу. Однак, застосування парадигмальної концепції Т. Куна в бухгалтерському обліку, на наш погляд, є дискусійним з ряду причин:

1. Термін «парадигма» розглядається через призму соціального підходу.
2. Концепція виключає мультипарадигмальність науки.

Щодо першої причини, то засадничим поняттям у теорії Т. Куна є «наукове співтовариство», що підкреслює функціональну залежність науки від панівної в даному проміжку часу наукової спільноти та вказує на об'єктивну і суб'єктивну складову раціональності вчення. Бухгалтерський облік, як наука, тісно пов'язаний з практичною діяльністю, оскільки основною його метою є надання якісної і неупередженої інформації користувачам. Тому вважаємо, що формування новітньої парадигми можливе за умови використання епістемологічного підходу. Згідно з визначенням, поданим в енциклопедії сучасної України, епістемологія (грец. *ἐπιστήμη*, «знання»; *λόγος*, «вчення») – розділ філософії, який з'ясовує, що таке знання, які його різновиди, обсяг та способи здобування [16]. Соціальний підхід передбачає використання опозиційного категорійного вчення – гносеології, відмінністю якого є позиціонування у науці як «суб'єкт – об'єкт», замість епістемологічного «об'єкт – знання».

Наступним аргументом дискусійного використання теорії Т. Куна у бухгалтерському обліку є те, що «наукові революції» автор розглядає як зміну світогляду наукового товариства. Іншими словами, необхідна згуртованість серед науковців у побудові нової моделі науки. На розвиток бухгалтерського обліку впливають політичні, економічні, природні та інші процеси, де погляди вчених можуть відрізнитися. Зокрема, кризовими явищами є: зміна клімату, глобалізаційні процеси, впровадження інтегрованої звітності, розвиток штучного інтелекту. Оскільки наукове товариство бачить світ через призму власних суджень та переконань, то важливим фактором є єдність у наукових підходах та вчасна реакція на динамічні суспільні процеси.

Згідно з концепцією Т. Куна, зміна парадигми – це повна або часткова зміна елементів «дисциплінарної матриці». Автор виключає мультипарадигмальність науки – ситуацію, коли можливе співіснування декількох парадигм та синергетичний ефект від їх функціонування. Однак, окремі науковці обґрунтували можливість її існування у бухгалтерському обліку (А. Ріаі-Белькаої [11], В. Кам [17], Р. Маттессіч [8], О. М. Петрук, С. Ф. Легенчук, Н. М. Корольок [18]). Мультипарадигмальність дозволяє використовувати нову парадигму не відкидаючи стару та розширяє багатоаспектність наукової діяльності.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Аналіз праць науковців, які використовували концепцію парадигми Т. Куна, показав переваги її використання для бухгалтерського обліку: визначення основних елементів «дисциплінарної матриці» в обліковій науці; формулювання структури наукових революцій (кризові явища в обліку, що зумовлюють зміну парадигми); обґрунтування зв'язку науки і наукового товариства в аспекті цінностей та впливу. Разом з тим, застосування парадигмальної концепції Т. Куна в бухгалтерському обліку має наступні недоліки: термін «парадигма» розглядається через призму соціального підходу; зміна парадигми розглядається як зміна світогляду наукового товариства; концепція виключає мультипарадигмальність науки. Дане дослідження показало, що застосування концепції Т. Куна у бухгалтерському обліку носить дискусійний характер та виключає можливість співіснування кількох парадигм.

Література

1. Легенчук С. Ф. Розвиток бухгалтерського обліку в контексті парадигмального методу ТС Куна: зарубіжний досвід. «Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування. 2008. № 2 (44). С. 87-100.
2. Легенчук С. Ф. Парадигмальний метод ТС Куна в бухгалтерському обліку: теоретичні аспекти. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2008. № 3 (9). С. 175-185.
3. Гринь В. П. Парадигмальна концепція ТС Куна в бухгалтерському обліку: стратегічний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. № 3 (47). С. 23-27.
4. Chambers R. J. Accounting, Evaluation and Economic Behavior. Prentice-Hall, 1966. 462 p.
5. Chambers R.J. Profit Measurement, Capital Maintenance and Service Potential: A Review Article. *Abacus*. 1975. Vol. 1. P. 97-104.
6. Sterling R. R. A statement of basic accounting theory: a review article. *Journal of Accounting Research*. 1967. Vol. 5, No. 1. P. 95-112.
7. Wells M. C. A Revolution in Accounting Thought? *The Accounting Review*. 1976. July. P. 471-482.
8. Mattessich R. Critique of Accounting: Examination of the Foundations and Normative Structure of an Applied Science. London: Quorum Books, 1995. 284 p.
9. Glautier M. W. E., B. Underdown. Accounting. Theory and Practice. London: Pitman Publishing, 1997. 744 p.
10. Cushing B. E. A Kuhnian interpretation of the historical evolution of accounting. *The Accounting Historians Journal*. 1989. Vol. 16, No. 2. P. 1-41.
11. Riahi-Belkaoui A. Accounting theory. Thompson Learning, 2004. 598 p.
12. Філософський енциклопедичний словник / упоряд. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
13. Кун Томас. Структура наукових революцій. К.: Port-Royal, 2001. 228 с.
14. Легенчук С. Ф. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку в Україні та світі: моногр. Beau Bassin: GlobeEdit, 2020. 212 с.
15. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
16. Енциклопедія сучасної України. [Інститут енциклопедичних досліджень НАН України](http://esu.com.ua). URL: [Про енциклопедію - Енциклопедія Сучасної України \(esu.com.ua\)](http://esu.com.ua)
17. Kam V. Accounting theory. 2nd edition. 1990. 581 p.
18. Петрук О. М., Легенчук С. Ф., Королюк Н. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку в англійських країнах: на шляху до мультипарадигмальної дисципліни. Облік і фінанси. 2013. №3 (61). С. 48-56.

References

1. Lehenchuk S. F. (2008). Rozvytok bukhgalterskoho obliku v konteksti paradyhmalnogo metodu TS Kuna: zarubizhnyi dosvid [Development of Accounting in the Context of Kuhn's Paradigmatic Method: International Experience]. «Visnyk ZhDTU»: Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia. no 2 (44). pp. 87-100.
2. Lehenchuk S. F. (2008). Paradyhmalnyi metod TS Kuna v bukhgalterskomu obliku: teoretychni aspekty [Kuhn's Paradigmatic Method in Accounting: Theoretical Aspects]. Problemy teorii ta metodolohii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu. no 3 (9). pp. 175-185.
3. Hryn V. P. (2020). Paradyhmalna kontseptsiiia TS Kuna v bukhgalterskomu obliku: stratehichnyi aspekt. Problemy teorii ta metodolohii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu. no 3 (47). pp. 23-27.
4. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk / uporiad. V. I. Shynkaruk. Kyiv: Abrys, 2002. 742 p.
5. Kun Tomas. (2001). Struktura naukovykh revoliutsii. K.: Port-Royal. 228 p.
6. Chambers R. J. (1966). Accounting, Evaluation and Economic Behavior. Prentice-Hall. 462 p.
7. Chambers R.J. (1975). Profit Measurement, Capital Maintenance and Service Potential: A Review Article. *Abacus*. Vol. 1. pp. 97-104.
8. Sterling R. R. (1967). A statement of basic accounting theory: a review article. *Journal of Accounting Research*. Vol. 5, No. 1. pp. 95-112.
9. Wells M. C. (1976). A Revolution in Accounting Thought? *The Accounting Review*. July. pp. 471-482.
10. Mattessich R. (1995). Critique of Accounting: Examination of the Foundations and Normative Structure of an Applied Science. London: Quorum Books. 284 p.
11. Glautier M. W. E., Underdown B. (1997). Accounting. Theory and Practice. London: Pitman Publishing. 744 p.
12. Cushing B. E. (1989). A Kuhnian interpretation of the historical evolution of accounting. *The Accounting Historians Journal*. Vol. 16, No. 2. pp. 1-41.
13. Riahi-Belkaoui A. (2004). Accounting theory. Thompson Learning. 598 p.
14. Lehenchuk S. F. (2020). Istorychni aspekty rozvytku bukhgalterskoho obliku v Ukraini ta sviti: monohr. Beau Bassin: GlobeEdit. 212 p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
15. Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" dated 16.07.99 No. 996-XIV with amendments. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
16. Encyclopedia of modern Ukraine. Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: [About the encyclopedia - Encyclopedia of Modern Ukraine \(esu.com.ua\)](http://esu.com.ua)
17. Kam V. (1990). Accounting theory. 2nd edition. 581 p.
18. Petruk O. M., Lehenchuk S. F., Koroliuk N. M. (2013). Rozvytok teorii bukhgalterskoho obliku v anghlomovnykh krainakh: na shliakhu do multyparadyhmalnoi dystsypliny [Development of Accounting Theory in English-speaking Countries: Towards a Multi-paradigmatic Discipline]. *Oblik i finansy*. №3 (61). pp. 48-56.